

Voloncs Attila

INDÁK

Mi szeretjük a nyugalmat és a rendet, a tiszta utcákat és a toronyórákat, ha muzsikálnak. Olyankor egy pillanatra átsuhan a főtéren a nyolcszáz éve magunk mögött hagyott otthon melege, távoli zúgás és csörömpölés, valami halk zefír, valami Rajna menti vigasz és pompa. Mindenki azt mondja rólunk, hogy rengeteget dolgozunk és puritán életet élünk tarka házaktól ragyogó kis városainkban; nekünk persze erkölcsi kötelességünk mindezt még gondolataink magányos csöndjében is tagadni: aki azt hiszi magáról, hogy eleget dolgozik és eléggé pietista, az nem szolgált rá arra, hogy egy egész ország ezt híresztelje róla. Beszélik, hogy egy tizenhetedik századi tudósunk, kit elszigeteltsége miatt azóta elfeledett a világ, és nevét mi is csak találgatni tudjuk, megírta egyszer történetünket a bejövettől a tizenöt éves háború utolsó évéig, melyben akkor éppen jártunk, és csecsemőinket földre hullva, vezetőinket, a gerébeiket lefejezve, minket pedig meztelenül és kolbászból font rabláncon ábrázolt az 1606-os esztendő krónikájánál: tulajdonképpen semmilyen eseményt nem mutatott be, csak mint egy képet, lefestette az utolsó állomást. A könyvet elégették, a tudóst elűzték városából, és valahol a Duna mentén rejtőzött el. Mondják, egészen Bécsig jutott.

Persze ez csak az öregek históriája, amit fáradó combjukat és a kertvégi juharfát jelentő gyerekkorunkban meséltek nekünk, hogy aztán az időt ekrazitként szétrobbantó kijózanodásunk éveiben néha eszünkbe jusson az örült történetíró különös látomása.

Azokban az esztendőekben erősödött a lódobogás az Óváros falain túl. Esténként a nesz a folyóban felülmúlta zongoránkat. A marakodó kis népek újra határtologatásba kezdtek nagyobb barátaik oltalmában: aki húsz éve sírt, az most vigadott, aki húsz éve vigadott, az most némán ült Konrad Gabelentz kocsmájában, a szeme sarkát törülte, nem szólt a barátaihoz, levelet írt és fogadkozott. Mi nyugalomra és rendre vágytunk, szeretttük volna, ha tiszták maradnak az utcáink. Egy keddi napon kítűztük a zászlókat, ki-ki a maga portáján, mintha a derékszö-

gekben megtörő fekete vonalak árnyéka megóvná a macskaköveket egy szőnyegbombázás vagy foszforszórás veszélyétől.

A birodalom jelképe garantálja számunkra Németország védelmét a magyarok és a románok túlkapásai esetén is. A svasztika remény és életöröm, a svasztika inda, mely összeköt minket nyugati testvéreinkkel, a Mi Urunk segedelmével, Ámen. – mondta a templomban Peter Teutsch, a fiatal lelkész, majd véletlenül Angela Hauer szemébe nézett, és elpirult.

Mi az Agnus Deibe kezdtünk bele. Messze földön híres kórusunk méltó volt Palestrina dallamához, karmesterünk visszafogottan vezényelt, hagyott minket tiszta hangokkal mesélni az innenső és túlsó világokról. Mi pedig alig vétettünk hibát: ismertük egymást, valamilyen periferikus hallással felfogtuk a másik életének zajait, és így énekünk a néha megbomló harmónia ellenére hirdette Isten dicsőségét a történelem mézárszéke fölött.

Valami úri nyugtalanság mégis elhatolt hozzánk. Wilhelm Möllendorffot Ursula Löwith társaságában látták a régi piac környékén, a fiú nem merte megcsókolni a bőrműves lányát. Az általunk épphogy ismert von Kleist halálának százharmincadik évfordulóján eljött hozzánk Meschendörfer, aki Teutsch szerint egy, a drámaíróhoz kapcsolódó témából disszertált Heidelbergben – és nem tűnt túl boldognak. Közeleg a virágvasárnap – mondta –, és még csak lócsiszárok sem vagyunk, hogy szembeszegezhesünk valamit Tronka új, ázsiai urával. Megbolondult, gondoltuk. Elment, és jöttek helyette gyorsan közlekedő harckocsik, szaporodtak az egyenruhák, és egy hajnalon elsőként Emma Glatter házába rontottak be, az özvegy még utoljára magához vont a nála húsz évvel fiatalabb Emánuel Kohnt, de az megelőzte, és úgy, meztelenül, körülmetélten és izomból az egyik csendőr torkába dőfte az éjjeliszekrényen megpillantott tollat (eredeti Montblanc Meisterstück, Schlesaknál vette Emma). A csillagos ég fölöttem és az erkölcsi törvény bennem, mondta, mielőtt ott helyben lelőtték. Mi zászlós házainkba bújtunk, és élveztük a védelmet, zsalogátareinken túl, a vagonzagú kintben elhaladt a menet, s a hegyeken túl már közeledtek a vámosok.

Egy augusztusi napon Joseph Vollmer polgármester, a lelkész és két német tiszt fanyar ábrázattal és feszengve sétálgatott a macskaköveken, előbbieket meg-megemelték a kalapjukat néhány járókelőnek, a

tisztek ellenben bizalmatlanul méregettek mindenkit, nem tudhatták, hogy ki a hűséges szász, és ki az őket megszállónak tartó román meg magyar. Teutsch elújságolta, hogy megkérte Angela Hauer kezét, Vollmer gratulált, és a saját lányára gondolt, aki körül újabban esküdt ellenségének fia, August Schlesak legyeskedett, ettől kissé rossz kedve lett, és valamilyen kellően sznob kérdéssel fordult az idősebbik tiszthez, akivel néha lehetett Spenerről és politikáról, meg mifelénk sohasem játszott drámákról beszélni. A tiszt válaszát már sohasem kapta meg, mert egy erős tiroli akcentussal ordító rádiós rohant ki halálra vált arccal a városházáról.

Lisa Steininger lábára szőlőindák tekeredtek, szőke fürtjei meghemperegtek a porban. Valami zúgott a tőkék sűrűje mögött, a domb túlsó oldalán, nem a Luftwaffe egy kősa gépe, annak nem ilyen a hangja, hanem bizonyára méh, méhek, ezernyi méh döngicsélt nekik. A fölül izzadó és küszködő Robert Stöger előtt egy pillanatra méregzölddé vált a világ. Lisa Steininger észrevette ezt, akkor tovatűnő bizonytalanságnak vélte, valamivel később véryomásproblémának titulálta, s egy jó ideig el is felejtette, mert az erősödő zúgás három suhanássá változott, a tőkék vadul megremegtek körülöttük, mindenfelől felcsapott a por. Mégiscsak a német légierő, gondolták.

Robert Stöger csalódottan elhagyta Lisa testét, s a lábára tekeredett indákat fejtette le, átölelte és megcsókolta a térdét, a lány odanyúlt, tenyere végigsimított az izzadt állkapocs kis tüskéin, s a következő pillanatban lassan és egyenletesen mozdult felé, mintha egy nagymánushoz közelgő percmutató lenne a toronyórán, aztán meghallották a robbanásokat.

Robert egy hallucináció rossz tréfájának vélte a dolgot, Lisa Isten büntetésének a szőlőtőkék megtiprásáért. Mire visszaértek a városba, már eloltották a tüzeket. Két épület kapott találatot: az utóbbi időben a németek helyi főhadiszállásául is szolgáló városháza, mely az eredeti célpont lehetett, és Gabelentz közelben álló kocsmája, előbbi kettőt is. Halott nem volt, a sebesültek közt katonák és civilek vegyesen. Az üszkös falak körül ott állt a zavarodott tisztek helyett is határozott parancsokat osztogató Vollmer, és az együttműködésre hajlandó Schlesak, a meggyőződésesen tétova Teutsch, a szeme sarkát törülgető Konrad Gabelentz és fia, Paul, valamivel távolabb Ursula Löwith,

mögötte a Möllendorff fiú. A haját nézte, a már fejkendő alól kilógó haját.

Robert Stöger tőle tudta meg, hogy a románok kiugrottak, és így a város egyik pillanatról a másikra a front első vonalába került. Lisa a fiú arcát fürkészte, félt, és úgy érezte, valami nehéz álom közeledik.

Ahogy harminchat évvel később is, mikor a lassan sötétedő szobában Robert feléje nyújtotta a kanalat.

Méz – hallotta Lisa.

Dühösen félrelökte az orvosságot, s a zöld lé gyors terjeszkedéssel szállta meg a paplanon számára megszerezhető felületet.

Miért versz át? – üvöltötte. – Ne mondd nekem, hogy méz a dombon túli kaptárokból! Meg akarsz mérgezni!

De hát nem is mondtam, hogy méz – felelte Robert.

Aztán hallgattak. A doktor tudta, hogy egy ideig nem próbálkozhat újra.

Megjöttek. Hallod, ahogy nyerítenek a lovaik? – kérdezte Lisa Stöger.

A férje megnyugodott. Még mindig a láz beszélt, de már közelebb volt a valósághoz, némi cinizmus is vegyült belé. Most következik néhány perc, amikor tiszta lesz az asszony elméje.

Rakd fel a tizennegyedik vonósnégyest – szólalt meg nemsokára. – Schubert – tette hozzá. – Mikor lányka voltam, mindig így képzeltem el.

Az említett vonósnégyest Robert is nagyon szerette. Még praxisának első éveiben kapta ajándékba a lemezt Wilhelm Möllendorfftól, melyet most kiemelt a tekintélyes könyvespolc szélén sorakozó néhány Mendelssohn és Bruckner közül, s a kiöregedett jugoszláv lejátszóhoz vitte, melyet egy bánási ismerősétől szerzett be még a középső éveikben.

Hozd be a kis Hanna képét – mondta Lisa, mikor megszólaltak a hegedűk.

A kis Hannáét?

Igen, a legkisebb unokánkét.

Hát persze.

A doktor kiment, és elsírta magát. Ma vége lesz. A nappalin keresztül a dolgozószobába sétált, a hét palack közül már az utolsó is üres volt félig, azt még meghúzta, a háború idejéből való bor volt, különösen jó évjárat, amit sikerült elrejtetni az oroszok elől. Robertnek csak az utolsó

években jutott eszébe, hogy akár egyedül is maradhat, hogy aki és ami körülvette öt évei során, elhagyhatja ezt a világot. Ő, aki negyvenötben friss diplomásként egymaga birkózott meg a városban tomboló kiütéses tífusszal s egyéb fenékkal, most nem tudja megmenteni Lisát. Háta mögött halkán szólt Schubert dallama, a minden hangban hallható halál.

Lehajolt és kihúzta a legelső fiókot, mintha tényleg keresné a képet. Szédült, észrevette a zászlót a fiókban, ijedten visszatolta, negyvenégyben ő nem égette el a sajtóját, itt rejtegette azóta is, ide soha senki nem nézett be. Zavaró volt számára újdonságként felismerni a tényt, mely évtizedek óta kísérte életét, de egyúttal mindjárt törvényszerűnek fogadta el, hogy a zászló ott van, ott kell lennie. A doktor tudta, hogy bár csak a képzet megismerhető, a dolgok jelenés volta nem ment fel minket a bűnök terhe alól, létezőként kell hát elbánnunk az árnyakkal is, s a büntetés jogosságának belátásával tűrni, hogy lesújtanak ránk.

Feltápáskodott, az asztalán ott pihent a véres Mont Blanc, de ez a vízió már túl erős volt, ettől hirtelen elméjének játéka mögé tudott pillantani, a Mont Blanc nem lehet ott, gondolta, és tényleg nem volt ott. Felnézett az asztal fölé kifüggesztett portréra, amit még a drága Kohn ajándékozott neki. A filozófus, akiért mindketten rajongtak, s akinek protestáns, poroszos és polgári etikája szerint élte le aztán az életét Robert, nyugodt tekintettel nézett a semmibe.

A biztonság kedvéért a fiókot is újra kihúzta, de mikor meggyőződött arról, hogy nincs ott a zászló, hirtelen felerősödött a zene, hátrafordult, és észrevett egy hegedűst, akinek a sűrűsödő sötét miatt nem tudta kivenni az arcát. Megpróbált újra a csel mögé nézni, de ekkor sikolyt hallott. A falra tekintett.

Hiszen én nem is voltam náci – mondta hangosan a képnek.

Segíts! Kristóf, segíts! – üvöltötte a felesége két ajtóval odébb.

Én nem voltam náci! – üvöltötte vissza teli torokból Lisának.

Bizonytalanul megindult a sötétben abba az irányba, ahol az előbb még a mostanra köddé vált hegedűs állt. Keresztülesett a küszöbön, vagy talán elgáncsolták. Mintha elsuhant volna fölötte valami, illatot érzett, melyet a ház körül fedezett fel még az elmúlt napokban. Azt hitte, legalább egy vizsgálatnyi időt töltött ájult állapotban, de aztán arra jutott, hogy végig eszméleténél volt, s inkább csak a pillanat

szenvedett el soráthajlást egy másiktól, olyan intenzitással, hogy az ottlétének pusztán lehetőségére íteltetett, mindezt kívülről figyelő angyal is körvonalakkal és árnyékokkal írt ódaként foghatta fel a világot. A felesége még mindig kiabált. Felkelt, iszonyúan fájta a térdé.

Kígyó! Kristóf, segíts, kígyó van a lábamon!

A szobában továbbra is szólt a Der Tod und das Mädchen.

Itt vagyok, nincs semmi baj – mondta a doktor, amikor belépett.

De! Kígyó! Kígyó van a lábamon! Teljesen körülfonta, látod? – zokogta az asszony, és nagy erőlködések közepette felemelte a paplant, hogy megmutassa sovány lábait.

Robert úgy tett, mintha gyengéd mozdulatokkal lefejté az állatot felesége térdéről. Az megnyugodott.

Kristófoom, drága Kristófoom. Fiacskám – mondta, és megsimogatta Robert gyér, ős haját.

A doktor az ágy mellé térdelt, és megcsókolta Lisa kezét. Az asszony küszködött, valami érte nyúlt, és ő nem akart engedni neki.

Én nem megyek el, én nem megyek el... – mondta Lisa –, te se menj el.

Most már örökre itt maradok – felelte Robert.

A felesége rászorította Robert kezére, majd belékapaszkodva felemelkedett a párnájáról, kis híján felült. Arcán a lélegzetvételnyi tudatos felismerés: ez az a pillanat. A doktor is tudta, hogy Lisa felismerte, tudta, hogy most nagyon fél, de hamarosan kitisztul majd szemei előtt egy poros út és rajta két rohanó fiatal, egyikük még indanyomokkal a lábán, a füst felé haladnak, mely mint a leírt szó, korommal vonja majd be egykori makulátlan létezésüket. Egy pillanatra egészen közel volt egymáshoz az arcuk. Egymásra néztek, majd az asszonyt lassan kezdte elhagyni az ereje, s mint az óramutatótól távolodó kis mánus, mely egy-két erőfeszítés után megáll kevéssel háromnegyed kilencen túl, lassan megnyugodott a párnán.

A doktor letakarta feleségét, és gyertyát gyújtott, majd kinyitotta az ablakot. Kintől beszűrődtek a város új névtelenjeinek késő esti zajai. Tiszta ég volt, a Perszeidák ideje. Robert Stöger a barátjára gondolt, a régi beszélgetésekre Kohnék diófája alatt, amikor még fiatalok voltak, volt színház és volt irodalom. Talán ránk is gondolt, akik szintén voltunk valaha.

A háború után Vollmert fasisztának bélyegezték, és munkatáborba vitték a lelkéssel együtt. Ötvennégyben Vollmer hazatért, Peter Teutsch a Bărăganban nyugszik. Úgy másfél évtized múlva elindultunk. Angela Hauerért, mivel nem volt diplomás, ezernyolcszáz márkát adtak, sohasem ment férjhez, és szegénységben halt meg. Vollmer lányát megtalálták búvóhelyén a szovjet katonák, évekkel később August Schlesakkal ment ki a Rajna mellé, amikor már mindenkiért nyolcezer márkát fizettek a nyugatnémetek. Paul Gabelentz sok küszködés után éttermet nyitott Freiburgban, és egy ideig boldogan élt. Wilhelm Möllendorff és az akkor már háromgyerekes Ursula ugyanazzal a hullámmal ment ki. Mikor a megkeseredett asszony és az agglegény a határhoz közeledve végre egymásra nézett, mindketten egy három évtizeddel korábbi lehetőségre gondoltak, félszeg mosolyokra és egy sötét piactérre. Lisa halála után Robert Stöger, mivel gyerekeik nem születtek, teljesen magára maradt a városban. Végül mégsem lett öngyilkos, a leépülés utolsó fázisáig dolgozott, az új lakók is megbecsülték. Ma övé a legkésőbbi évszám az evangélikus temetőben.

Végül mind elpihentünk sorra. Néha visszajárunk a városainkba, odahajt minket valami gyenge messiási vágy, hogy úgy beszéljük el a múltat, ahogyan mi láttuk, különben még a rég elporladt ősök sincsenek biztonságban. Éjjelente hallani énekünket a templomban és a színes falak mellett, a magas kerítések alatt. Fuvallatunk gyakran végigsöpör a macskaköveken, és boldogok vagyunk, ha egy-egy házat úgy látunk viszont, amilyenek mi építettük. Mert mi szeretjük a nyugalmat és a rendet, a tiszta utcákat és a nélkülünk is tovább muzsikáló toronyórákat.